

BESZÁMOLÓK

SZEMLÉK

REFERÁTUMOK

HOPPA (holocén paleobotanikai és palinológiai adatbázis): egy adatbázis gyermekévei

Az adatbázis felállításának az volt a célja, hogy a magyar régészet, archeobotanika, palinológia meglehetősen szétszóró irodalmából kigyűjtse a holocén vegetációtörténetre vonatkozó összes botanikai adatot. Ez megkönnyíti a hazai környeztrégészettel foglalkozó, vagy legalább annak eredményeit figyelembe vevő kutatók számára az őket érdeklő adatok használatát. Az adatbázis angol nyelvű változata és számítógépes hálózaton való elérhetősége a többnyire magyar nyelven közölt adatok használatát a külföldi kutatók számára is lehetővé teszi.

Amikor 1993-ban elkezdtem dolgozni OTKA-pályázatomon, nem gondoltam, hogy munkám eredménye valaha is egy adatbázis lesz. Gyűjtöttem kutatómunkámhoz az adatokat, kizárólag saját felhasználásra, először még csak papíron, a régi, jó, hagyományos kartotékrendszerben. Bár tisztában voltam vele, hogy a legkülönbözőbb helyeken fogom megtalálni az engem érdeklő információkat, a téma rendkívüli szétszórtsága csak a gyűjtőmunka során mutatkozott meg. Ekkor kezdett el motoszkálni bennem a gondolat, hogy talán más is hasznát venné kutatómunkája során, s nem kell majd neki is éveket töltenie az adatok összegyűjtésével. A számítógépes rendszer kiépítéséhez nagy lökést adott az ARCHEOCOMP régészeti multidiszciplináris egyesület tevékenysége, amely hasonló gyűjtőmunkát végzett, elsősorban az archeozoológia és iparrégészet területén. A HOPPA-val ennek a nagy rendszernek egy önállóan is használható részét szerettem volna létrehozni. Végigjártam vele a fejlődés minden fázisát: teljesen amatőr szinten kezdtem el adatbázist építeni, alkalmanként itt-ott toldottam, toldozgattam, s most sem mondhatom még, hogy felnőtt lett már. Talán inkább csak kamasz.

Jelen állapotában tartalmazza – szándékom szerint – az összes publikált, Magyarországra vonatkozó archeobotanikai adatot, az összes ré-

gészeti lelőhellyel kapcsolatos anthrakotómiai adatot, és olyan pollenanalitikai adatokat, amelyek régészeti lelőhelyekkel, régészeti korszakokkal kapcsolatba hozhatók. Mindezt olyan mélységben, amennyire a szakirodalmi közlés lehetővé teszi [1].

Szaktám kapcsán viszonylag sűrűn találkozom külföldi szakemberekkel. Beszélgetéseink, tanfolyamaink során gyakran megdöbbenéssel tapasztaltam, hogy Magyarország területe, amely negyedkori paleobotanikai kutatások számára – túlzás nélkül – rendkívüli lehetőségű, nemzetközi szinten egyes kivételektől eltekintve fehér foltnak számít. Fiatal külföldi kutatók jönnek ide ösztöndíjjal, hogy kutassák, és a nemzetközi tudományos élet számára ismertté tegyék holocén vegetációtörténetünket, esetleg a helyi sajátosságok ismerete nélkül, s éppen ezért hibás következtetéseket levonva. Nem ismerik, vagy nem eléggé ismerik a hazai kutatók tevékenységét.

Számos olyan szakterület van a tágabb értelemben vett holocén kutatásán belül, amelynek a szaknyelve nem egy világnyelv, hanem a magyar. (Esetenként a cikkek végén rövid idegen nyelvű összefoglaló szerepel.) Sok esetben a cikkek nemzetközileg ismeretlen folyóiratokban jelennek meg. A régészet területén például minden megyei múzeumnak van saját folyóirata, amelyekben gyakran a legjobb, a legelső, a valódi forrásközlések jelennek meg. Ráadásul egy ilyen speciális terület esetében, mint a régészeti lelőhelyekhez, régészeti korokhoz kapcsolható paleo- és archeobotanikai adatok, az összes folyóiratot át kell böngészni, nehogy egy aprócska, de alkalmazást nagyon lényeges információ elsikkadjon.

Sajnálatos, de tény, hogy az angolszász nyelvterület kutatói gyakran még a német nyelvű irodalmat sem veszik figyelembe, nekik csak az létezik, ami angolul, esetleg franciául jelent meg. Ennek a helyességén vagy éppen helytelenségén lehet vitatkozni, de attól ez még tény marad. Ezért

történhet meg az, hogy referált, neves folyóiratokban angol szerzők tollából olyan, teljesen dezinformatív cikkek születnek a paleobotanika területén, amelyek ugyan a hazai kutatók körében felháborodást váltanak ki, de a valós adatok mégsem kerülnek a nemzetközi tudományos köztudatba.

Az utóbbi években az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásának vizsgálata világszeretű előretört. Kifejezetten ilyen jellegű publikációk közlésére új folyóiratok jelentek meg, amelyeket rossz gazdasági helyzetünk miatt nem tudunk megrendelni, gyakran csak egy-egy külföldi tanulmányút során találkozunk velük.

1995 októberében egy, a European Science Foundation által szervezett ülésen sűrűsödtek körülöttem úgy össze ezek a kérdések és problémák, hogy elérték a kritikus mennyiséget, s döntésre jutottam. Akkor vált számomra egyértelművé, hogy az eddig csak hazai kutatókra tervezett gyűjtésemet nemzetközileg is elérhetővé kell tennem [2].

Egy 1995. évi nyertes NIIF-pályázat segítségével lehetőségünk nyílt rá, hogy adatbázisunkat 1996 novemberétől hálózaton szolgáltassuk, magyar és angol nyelven, s reméljük, sokaknak hasznára válik. Ettől lehetséges lesz, hogy az igénybevétel mértékét regisztráljuk. Kérünk is minden fel-

használót, hogy véleményüket, tapasztalataikat, további igényeiket közöljék velünk. Munkánkat nem zártuk még le, folyamatosan szeretnénk rendszerünket bővíteni, naprakész állapotban tartani. Örömmel fogadunk minden új adatot, ha bárki úgy dönt, hogy e fórumon is hajlandó azt terjeszteni. Egy adatbázis ugyanis felhasználók nélkül kidobott pénz. Van-e egyáltalán, és ha igen, mi az az információs fórum az Interneten kívül, ahol a számítógépek világában nem túl otthonosan mozgó emberek is megismerkedhetnek a már rendelkezésre álló lehetőségekkel, s nem fektetnek be hosszú, fáradságos munkát olyasvalamibe, ami már létezik, csak nem tudnak róla.

Irodalom

- [1] MEDZIHRADESKY Zs.: Archeobotanikai és holo-cén palinológiai adatbázis. = Múltunk jövője '95. Kivonatok, p. 32-33.
- [2] MEDZIHRADESKY Zs.: Új adatbázis a Természettudományi Múzeumban. = DAT '95. A Magyar Adatbázisforgalmazók V. konferenciája és kiállítása.

Medzihradzky Zsófia
(Magyar Természettudományi Múzeum
Növénytár)

„96 oldalon '96-tól '96-ig”

A jubileumi kiadványok egyik jellegzetessége, hogy címdoldaluk „környékén” részletesen közlik létrejöttük valamennyi körülményét. A mi kiadványunk sem tér el ettől a szokástól. Íme: „Megjelent a Honalapítás Millecentenáriuma évében a Magyarok Világszövetsége és a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége által rendezett Magyarok IV. világkongresszusa és tudóstalálkozója alkalmából ... a Demján Sándor Alapítvány, a Magyar Beruházási és Fejlesztési Bank Rt., a Magyar Szabadalmi Hivatal, a Magyarok Világszövetsége és a Millecentenáriumi Emlékbizottság támogatásával [és] a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége, az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár és a Better Kiadó együttműködésével.”

A kiadványnak két érdemi – konkrétan a magyarok cselekedeteiről és nagyjairól, illetve az ezeréves magyar iskoláról szóló része van. Az elsőként említett rész történelmi áttekintés, kezdve a gazdaságföldrajzi és geopolitikai kereteken mint a későbbi fejlődés mikéntjét meghatározó tényezőknél – egészen „jövők föltalálásáig” érve. E rész első felére a „szökdeléses” előadásmód a jellemző, a módszeresebb tárgyalás körülbelül a kiegyezés utáni fejlődéssel kezdődő második fél sajátja. Ez

utóbbiban is emigráns atom- és egyéb tudósainkról írtak a legérdekesebbek és legszínvonalasabbak, úgyhogy az embernek e passzusok olvastán az a benyomása támad, hogy eredetileg egy olyan „magtanulmány” komponensei voltak, amely az időben hátrafelé növekedett az alkalom okán.

A kiadvány második része – Az ezeréves magyar iskola az új évezred küszöbén címen – az imént említett emigráns tudósoknak azokat a valóságait tartalmazza, amelyekben a budapesti gimnáziumok kiváló voltára emlékeznek vissza. A kiadvány értelmileg és érzelmileg ebben a rövid, mindössze öt oldalt, mondhatni: egy előadásnyi mondanivalót kitevő részben kulminál, s így szép befejezése annak a vállalkozásnak, amelyre íróját és szerkesztőjét a nevezetes évforduló serkentette.

Egyébként ő nyilvánvalóan tisztában volt azzal, hogy az e recenzió című is felhasznált színtagma, a „96 oldalon '96-tól '96-ig” korlátai meghatározta terecskében e szerzteágazó és „hosszan tartó” témát 96 oldalon, ami valójában az 55 oldalnyi igen értékes, az egész kiadványt „feldobó” illusztrációt leszámítva mindössze 41 oldal, nem lehet tudománytörténeti elmélyültséggel megjeleníteni. Ezért a kiadvány centenáriumot, millenniumot és